

Spis treści

Wstęp	7
1. Na czym polega upływ czasu?	13
1.1. Obiektywistyczne koncepcje upływu czasu	13
1.1.1. Upływ czasu jako aktualizacja potencji	13
1.1.2. Upływ czasu jako ruch <i>Teraz</i>	16
1.1.3. Upływ czasu jako zmiana jakościowa	17
1.1.4. Absolutne stawianie się <i>Broad</i> a	18
1.1.5. Upływ czasu jako dynamiczne istnienie rzeczy	18
1.2. Subiektywistyczne koncepcje upływu czasu	23
1.2.1. Kilka uwag ogólnych	23
1.2.2. Hugh Mellor i „mit upływu czasu”	26
1.2.3. Paul Horwich i koncepcja zmieniających się „czasowych punktów obserwacyjnych”	29
1.2.4. Paul Davies i fizyczna teoria subiektywnych zjawisk	32
1.3. Wnioski	33
2. Upływ czasu i problem istnienia przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	35
2.1. Główne stanowiska	35
2.2. Ontologia czasu i problem trywialności	40
2.3. Wnioski	50
3. Trwanie przedmiotów w czasie	53
3.1. Endurantyzm i perdurantyzm	53
3.2. Zmiana, tożsamość i argument Lewisa	57
3.3. Trwanie w czasie i problem istnienia przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	66
3.4. Wnioski	69
4. Upływ czasu i język	71
4.1. <i>A</i> -ciagi i <i>B</i> -ciagi, <i>A</i> -teorie i <i>B</i> -teorie	71
4.2. Argument McTaggarta	80
4.3. Argument Priora	86
4.4. „Argument z weryfikatora” i „argument z relacji”	90
4.5. Wnioski	101

5. Upływ czasu, fizyka i pozostałe nauki empiryczne.....	103
5.1. Szczególna teoria względności (STW) i upływ czasu	106
5.1.1. Argumenty Gödla oparte na STW	106
5.1.2. Neolorentzowskie wersje STW i upływ czasu	108
5.1.3. Argumenty Rietdijka i Putnama	115
5.1.4. Standardowa wersja STW i upływ czasu	116
5.2. Ogólna teoria względności (OTW) i upływ czasu	130
5.2.1. Argumenty Gödla oparte na OTW.....	130
5.2.2. Podróże w czasie a upływ czasu.....	134
5.3. Gdzie należy szukać upływu czasu?	138
5.4. Wnioski	144
 6. Asymetria czasu.....	 147
6.1. Asymetria <i>czasu</i> i asymetria <i>w czasie</i>	148
6.2. Asymetria <i>w czasie</i> procesów fizycznych	154
6.3. Termodynamiczna asymetria <i>w czasie</i>	159
6.4. Kauzalne teorie czasu.....	167
6.5. Czy czas jest izotropowy?	177
6.6. Wnioski	184
 7. Zakończenie: podwójna rola upływu czasu	 185
 Bibliografia	 193
 Indeks głównych pojęć	 203
 Indeks osób	 205

Jerzy Gołosz jest absolwentem fizyki (Uniwersytet Warszawski) oraz filozofii (Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński), obecnie pracuje jako adiunkt w Zakładzie Filozofii Nauk Przyrodniczych Instytutu Filozofii UJ. Zajmuje się filozofią nauki oraz metafizyką. Jest autorem książki *Spór o naturę czasu i przestrzeni. Wybrane zagadnienia filozofii czasu i przestrzeni Johna Earmana* (WUJ, Kraków 2001) oraz artykułów drukowanych na łamach licznych czasopism filozoficznych, polskich i zagranicznych (m.in. „Erkenntnis”, „Filozofia Nauki”, „Kwartalnik Filozoficzny”, „Principia”, „Ruch Filozoficzny”).

„Książka Jerzego Gołosza jest pierwszą w Polsce całościową monografią na temat upływu czasu. Autor omawia ten problem z podstawowej perspektywy ontologicznej, równocześnie biorąc pod uwagę dokonania badaczy rozwijających inne podejścia, na przykład analizujących semantykę dla języków, w których funkcjonują czasy gramatyczne, albo pytających, jakie implikacje dla kwestii upływu czasu ma fizyka teoretyczna. Szczególnie godne podkreślenia jest to, że *Upływ czasu i ontologia* uwzględnia współczesne dyskusje toczące się na temat czasu w filozofii anglosaskiej, przy czym (co uważam za jeszcze ważniejsze) w niektórych z nich Jerzy Gołosz brał udział za sprawą swych publikacji”.

Z recenzji dra hab. Tomasza Placka, prof. UJ